

(Stentor, 13 december 2025 Paul Hartman)

Van pracht en praal naar rotte kozijnen en smerige gevels: ‘Harderwijk laat erfgoed verpauperen’

Het ene monument rot weg, het andere staat al dik tien jaar leeg. Harderwijk laat zijn erfgoed verpauperen, waarschuwt historische vereniging Herderewich. Terwijl de 800e verjaardag van de stad snel nadert. „De gemeente moet nu écht ingrijpen.”

Van een afstand straalt de oude burgemeesterswoning aan de Vischmarkt nog altijd statuur en grandeur uit. Het 18e-eeuwse pand is misschien wel het meest iconische gebouw aan het historische plein. Maar van dichtbij is het verval onmiskenbaar. Raamkozijnen rotten weg, houtwerk is aangetast, verf bladdert af. In het pand zitten meerdere appartementen; de uitstraling is rommelig en versleten.

De eigenaar is primair verantwoordelijk voor onderhoud, maar bij monumenten heeft ook de gemeente een taak. Bij zichtbare verloedering kan zij ingrijpen en herstel afdwingen. Dat gebeurt alleen niet”, constateren Susan Wijngaard en Matty Moggré van Herderewich. „Roep de eigenaar op het matje, dwing restauratie af. Betaal desnoods mee, daar zijn fondsen voor.”

Café Luxembourg

Een ander voorbeeld: het voormalige pand van Café Luxembourg, aan de Smeepoortstraat.

Het gebouw uit 1968, gemeentelijk monument, springt architectonisch in het oog. Voor veel Harderwijkers heeft het emotionele waarde, dankzij de herinneringen aan 'de Lux'. En er is de ligging: pal tegenover het Muntplein, een plek die historie ademt. Het pand staat inmiddels ruim tien jaar leeg en dat laat sporen na. De voorkant is vuil en verwaarloosd. Op de gevel prijkt nog steeds On Stage, de naam van de laatste horecazaak die hier probeerde te slagen, maar roemloos ten onder ging. Pogingen er appartementen in te bouwen, lopen telkens stuk. „Intussen gaat het verval door”, vult Moggré aan. „Binnen is het een puinhoop. Hoe langer het duurt, hoe duurder het wordt het pand op te knappen.”

Terugkeer naar de jaren 80?

Deze twee bijzondere gebouwen staan volgens Herderewich symbool voor de manier waarop de gemeente met erfgoed omgaat. Dat kan zo niet langer, vindt de historische vereniging. Met het oog op de komende raadsverkiezingen doet zij een dringende oproep aan de politiek: geef de historie van Harderwijk meer gewicht. Herderewich vreest herhaling van de jaren 70 en 80, toen Harderwijk soms achteloos omging met zijn historische schatten. De sloop van het Militair Hospitaal staat bij veel inwoners in het geheugen gegrift. Het statige gebouw moest in 1982 plaatsmaken voor nieuwbouw aan de Kaatsbaan. Andere voorbeelden zijn de oude huisjes aan de Vuldersbrink, die verdwenen voor een parkeergarage, en de basisschool aan de Academiestraat, die moest wijken voor de bibliotheek.

'Gedreven is verdwenen'

In de jaren 90 keerde het tij. Er kwam meer aandacht voor behoud van erfgoed en het besef groeide dat rücksichtslos slopen van historische panden een vergissing was. Weg is immers weg. Vooral na de eeuwwisseling werden belangrijke stappen gezet. Moggré: „Kijk wat vorige gemeentebesturen deden: het oude stadhuis en het Stadsmuseum werden gerenoveerd. Hiermee lieten zij zien: het kan wél, als je maar wil.” Die gedrevenheid is verdwenen, merkt Herderewich. Wijngaard: „De huidige wethouders hebben absoluut hart voor de geschiedenis van Harderwijk, maar in de praktijk doen ze daar te weinig mee.”

Achteloosheid

Wijngaard ziet vooral een gebrek aan urgentiebesef. „Er worden nu huizen gebouwd in het Hortuspark, locatie met een rijke historie. Omdat de bouwers niet dieper dan 30 centimeter gaan, is archeologisch onderzoek niet verplicht.” „Gemiste kans. Die huizen blijven daar voorlopig staan. De gemeente had onderzoek kunnen afdwingen, maar deed dat niet. Enorm zonde. En veelzeggend.” Zo kunnen Wijngaard en Moggré nog wel even doorgaan. Wat te denken van de stadsentrees? Moggré: „De Smeepoort is een prachtig historisch bouwwerk, maar wordt nu door een café gebruikt als een soort rommelhoekje. Dat kan toch niet?”

Oproep aan politiek

Met het oog op de raadsverkiezingen doet Herderewich een oproep aan de politiek. De vereniging heeft vijf concrete eisen. Zoals oprichting van een Stadsherstel-organisatie, die monumenten kan kopen en opknappen. En striktere handhaving tegen verwaarlozing en sloop. Ook wil de vereniging dat historische structuren, zoals stadsmuren, beter beschermd worden en dat vastgestelde visies op kerken en boerenerven uitgevoerd worden.

800 jaar Harderwijk

Harderwijk nadert een bijzonder jubileum: 800 jaar stadsrechten, in 2031. Wijngaard: „Dat klinkt ver weg, maar is dichterbij dan het lijkt. De stad moet er dan op z'n mooist uitzien, vooral het erfgoed.”

Volgens Herderewich ligt er een duidelijke opdracht voor het gemeentebestuur. „Ga aan de slag met de door ons benoemde punten. Stel daarnaast een coördinator aan, die organisaties in de stad verbindt en het proces aanjaagt. En reserveer budget voor het jubileum.”

Het ideaalbeeld: Harderwijk dat in 2031 uitpakt, waar erfgoed schittert en bezoekers worden onthaald in een trotse, levendige stad.

De gemeente is om een reactie gevraagd, maar die kwam niet op tijd voor deze publicatie. Een uitgebreid antwoord verschijnt in een vervolgbericht.

